

PŘETLAK 28

STUDENTSKÝ ČASOPIS

MONU

• ROZHOVOZY • NAŽOZY
• STANOVISKA •

DEN

ČTĚTE STR.
JOSEF KEMR:
KAŽDÝ JEDNOTLIVEC JE ODPOVĚDNÝ
NEJEN ZA SEBE, ALE I ZA STÁT.

PANI GALATÍKOVÁ

PAN JOSEF KEMR

PAN IŽI

STANOVISKA ÚSTY PANA PÍTHARTA

PRESIDENTŮV

• EXKLUZIVNÍ INTERVIEW S BÝVALÝM SOUDRUHEM!
KANEB • KAM SE DOSTALA BBC, TAM SE DOSTANE!
POZOROVÁNÍ

PIES NÁRODNÍ

MILOŠ JAKŠ
EXKLUZIVNÍ INTERVIEW

V. GALATÍKOVÁ: DO KONCE ŽIVOTA TO NEVDÁM

Náš pobyt v Praze probíhá v zajímavých cyklech. Opět sedíme v klubovně divadla, opět sledujeme spolu s herci televizní vysílání. Tentokrát je to klubovna Divadla ABC a v televizi právě probíhá slavnostní TeDeum konané při příležitosti volby nového prezidenta. Po skončení přenosu se nám věnují tito lidé: Věra Galatíková

Nada Konvalinková
Petr Pelzer

A zde je výtah z našeho povídání:

Redakce: "Před chvílí jsme společně sledovali TeDeum z Pražského hradu. Co jste při pohledu na tuto událost prožívali?"

V. Galatíková: "To není jen ta mše. To už je jen taková silná tečka. Spíš jsem vzpomínala na chvíle od prvního dne - od 17. listopadu. Vždyť je to 6 týdnů od chvíle, kdy řezaly děti, tedy pražský studenty, a až 6 týdnů je Václav Havel opravdu zárukou jakési morální síly toho národa - ja na hradě. Člověku je tak krásně na duši a je mu do pláče. Je to neuvěřitelné, že to bylo možné zvládnout za těch šest týdnů tak neuvěřitelně kulturním způsobem, jako kdyby ten národ, kterej byl tak zdeptanej, skutečně - za ta léta - dalo by se předpokládat, že ta kultura se v něm potlačila nejvíc, že všichni už jsme měli pocit, že chodíme s ohnutými hřbety, hluchý a slepí, jak stádo ovcí, a najednou se ty hlavy zvedly, lidi se jakoby nadechli a ta kultura - ta se v nich neztratila. I to TeDeum je toho jenom vyvrcholením, že tam koukáte na tu Svato-václavskou kapli a na toho - já si furt nejsem schopna zvyknout říkat pána prezidenta, já pořád říkám Vaška, protože všichni jsme ho znali a všichni jsme sá ho vážili za to, jak je statečný a odvážný a byli jsme smutní, že nemáme tolik odvahy jako on."

P. Pelzer: "Já mám poprvé v životě pocit, že hlavou tohoto státu, na prvním místě je znovu a zase jen prezident. Ne tajemník nějaké strany, jak jsme to zažívali, vždycky byl vítán napřed tajemník a potom teprve prezident a mě to jako občana tohoto státu vždycky hluboce uráželo, pokořovalo, a já jsem dneska strašně šťasten za to, co jsme viděl, a že opět v čele tohoto státu stojí prezident."

N. Konvalinková: "Mně šly hlavou při tom přenosu všechny ty dny, kdy jsem jezdila skoro po celý naší zemi, viděla jsem ve všech těch vesničkách, podnicích a družstvech ten strach, jak se lidi bojí, ale i tu náheru, že ten národ začíná zase mluvit o tom, co ho trápí a že se přestává bát."

P. Pelzer: "Myslím si, že v tomto národě nastane tak trošku skřípění zubů. 40 let se tady ekonomika tak zaflákala, že když to teď budeme chtít spravit, tak si budeme muset nějak utáhnout ty opasky. To extenzivní hospodářství, který tady za těch 40 let zavedli komunisté, bylo absolutně nesmyslný. Čili - tady skřípění zubů určitě nastane."

Já si upřímně vážím všech lidí, kteří makaj. Já jim nezávidím ani korunu. Oni brzo ráno vstávají, jdou pozdě v noci spát a amjí pocit, že se nadřeli a že to, co si vydělali, je jejich. Ale oni budou muset dělat dneska trošku jinak a asi dostanou taky míň peněz. Budou se ozývat, vzpomenete si na moje slova, budou říkat: Vidíte, vy jste říkali, že to bude lepší a ono to je horší. Svým způsobem to po té ekonomický stránce horší bude."

Redakce: "Možná by tady pomohla větší veřejná informovanost. Jako příklad může sloužit vystoupení V. Komárka v televizi."

P. Pelzer: "Ano, přesně, bude se muset říkat lidem naprostá pravda - do očí - každé den. Mně třeba před dvěma lety řekl jeden starší pán, kterej dělal na Ministerstvu zahraničního obchodu, kdyby u nás opravdu nastoupila průmyslová revoluce jako je na Západě, tak je půlka národa nezaměstnaná. Dobře, ale kam jsme to tedy dovedli za ta léta?"

Redakce: "Zajímá nás i otázka mezilidských vztahů. Mezi studenty byla od 17. listopadu úžasná atmosféra soudržnosti. Během vývoje stávký se lidé začali diferencovat a projevilo se to, že člověk se nezmění během jednoho týdne. Zajímalo by nás, jak se mezilidské vztahy vyvíjely ve vašem divadle?"

Doplnění: "Ona ta proklamovaná jednota studentů nebyla totiž stoprocentní."

V. Galatíková: "My to víme, mládenci, já navíc učím na DAMU, ono je to přesně o tom, že se člověk ze dne na den nezmění. A je to stále o tom, jak to říká i Václav Havel, že musíme být obezřetní. Je to takový lajtmotiv, který mi jde pořád hlavou. To není o tom, jak si vyřizovat účty, to nesmí být o tom - ty ses zachoval jako idiot, teď pryč."

Vy jste se ptali na divadlo. Já z tohoto divadla mám hrozně dobrý pocit. Protože to, co se tady děje, od první chvíle, bylo takový, jaký to mělo být. To můžu říct s plným vědomím všech lidí. Každé dělal jak blázen, co bylo potřeba, co bylo nutné. Od první chvíle ještě nikdo netušil, jak to dopadne, byla v tom jednota. Já mluvím ovšem o našem divadle. Já neříkám, že to tak bylo ve všech divadlech. Taky jsem tam nebyla. Fakt je, že lidi se skutečně z hodiny na hodinu nezmění. Je to jenom ta síla té emoce, síla těch událostí, které se valily, hodinu od hodiny se měnila situace, tak to nás drželo po kopě tak, že to byly nádherný dny. Ale teď to přijde - u vás už se to začalo diferencovat, postupně se to takhle bude dít asi všude, přijdou ty obyčejný všední dny. Ale jednu věc vám chci říct: Nikdy nedopusťte, aby se slušní lidi dali vytlačit řvoucíma. Nikdy, dokonce ani v takové chvíli, kdy budete mít pocit, že ti dotyční křikouni ani nejsou tak špatní - jenom jsou takový rvavější. Nikdo nesmí vyklízet místo, myslím v tom smyslu, jak jste dělali během té stávký, a my dobře víme, že to nebylo lehké, co máte za sebou. V Praze to vřelo závratným způsobem, tady to bylo lehčí, ale mimo Prahu, v těch velkých městech, kde jsou vysoký školy, to tak snadné nebylo, my víme, že jste to zpočátku měli určitě těžší, než pražští vysokoškoláci. Ti byli dábelky jednotní. Ale nevyklízejte takový ty pozice, myslím pozice ve smyslu hájit dobrý věci, když budete mít někdy pocit, že už toho máte dost, že jste z toho unavený, nedělejte to, nepouštějte tam lidi, který si zas budou dělat jen kořyta."

N. Konvalinková: "Myslím, že je třeba se snažit získávat i ty lidi, kteří se zachovali jinak, než byste si představovali, snažit se je získávat svým příkladem a ne nějak odsuzovat a zahazovat... a hlídat si je." ②

Redakce: "Myslíme si, že je velmi problematické ptát se, kdo vlastně má právo soudit druhého člověka. Kdo z nás je natolik čistý. A právě to je veliký problém. My, když jsme například jednali na okresních úrovních, tak jsme zjistili, že pracovníci ne nejruznějších stupních mají patrně každý nějaké ty hříšky či vroubky a z toho pramenící strach. A také obrovský alibismus. Zdá se nám, že bude velmi těžké se z toho dostat, protože shora - tedy z centrálního řízení se budou těžko dostávat nějakí kompetentní lidé, kteří by dokázali tu situaci ozdravit a zespodu to naprosto nejde, protože OF sestává z lidí, kteří zastávají různé profese a často prostě do té problematiky nevidí - je tam určitá bariéra, kdy studenti s OF nemohou dál jednat."

V. Galatíková: "Já mám takovou optimistickou naději - lidi, kteří to dosud dělali - nemyslete si, že to byli jenom darebáci. To totiž není pravda. Byli někde lidé, kteří se snažili pro to svoje okolí dělat strašně moc - co bylo v mezích možností - protože ani oni to neměli lehký. Já nebudu dělat komunistům advokáta, protože sama jsem celý život bezpartijní a mám na mnoho lidí této strany svůj názor, ale myslím, že teď nesmí být tzv. hon na komunisty - a mně to slovo "hon" zní hnusně, ale on by měl nastat hon na neschopné - a to se musí hlídat. Ony se začínají řešit osobní věci, že "vaše jabka padají na naši zahradu",... - takovýhle obludnost, blbosti, to byly momenty, kdy jsme se vraceli z venkova a byli jsme zdeprimovaní, protože jsme říkali - proboha, oni nechápou, o co jde, ty lidi. Ale to, proč jsem optimista, je v tom, že ti skuteční darebáci byli zvyklí jen na direktivy, oni je teď mít nebudou, oni budou muset ukázat, jestli vůbec něco mají v té palici, a to se strašně rychle pozná, že ne. Oni nebudou schopni sami rozhodovat - ti skuteční idioti, kteří byli dopáni do těch postů. A je jich moc. Tak ty se projevuj velmi záhy, protože bez direktivy shora neuměj ani otočit papír, natož ho podepsat. Rozhodnout o čemkoli, vymyslet cokoli pro lidi."

Ale ono to není tak beznadějně, je velmi brzy. Zatím to vlastně šlo jen za tím, aby to skončilo Vaškem Havlem na hradě. To se dneska stalo a teď to postupně začne. A teprve nás čekají svobodné volby. A tam půjde o to zvolit ty, kterým lidi projeví důvěru. Ale tam taky půjde o to, že když se ten člověk nezachová dostatečně schopně, tak půjde pryč. Půjde to pomalu a bude to nesmírně obtížné, ale beznadějně to není, nesmíte propadat - to říká Komárek - já ho pořád cituju - absolutně nepřioustte defetistické pocity, smutek, depresi - nesmíte, děti, a tohle na všech stranách proklamujte, protože on to stále říká - oni nám stále zakazovali emoce, ale jenom silný emoce pomůžou, že se něco pořádného zrodí - toho je doklad všeko to, co se tady událo. My to nesmíme vzdát - já jsem říkala - znělo to pateticky, ale je to můj názor - do konce života už to nevzdám - jen kvůli tomu pocitu toho občana to hlídat, dívat se okolo a říkat "tak bacha, tak tohle ne".

Mluvit - veřejně, okamžitě, kdybyste měli jít do novin, přijet do Prahy, napsat Havlovi, cokoli - j e n o m t o n e v z d á t ...

Rozhovor zpracovali - T. Piňos, M. Hanuš, T. Novák.

PLES NÁRODNÍHO POROZUMĚNÍ

Když naše redakce odjížděla do Prahy, mělu jsme jako hlavní bod programu účast na volbě prezidenta a pořídit jeho fotografii. Teprve na místě samém, lépe řečeno hodně daleko od Hradu, u hradby tvořené pořádkovou službou, jsme pochopili, že tento bod bude lepší vypustit. Nebyl to špatný tah, naši čtenáři stejně viděli z této atraktivní podívané díky televizi více, než my, kteří jsme dýchali s prezidentem stejný vzduch. Rozhodli jsme se zmapovat náladu v Preze formou rozhovorů se zajímavými osobnostmi politického i kulturního života, které přinášíme na jiných místech našeho plátku.

Na čem jsme ovšem nemohli chybět, byl PLES NÁRODNÍHO POROZUMĚNÍ. Už před osmnáctou hodinou jsme se prodírali davem na Staroměstském náměstí a odhadovali, kde asi bude těžiště dění. Teprve za Husovou sochou jsme uzlíli nevelké pódium a pochopili. V okamžiku, kdy Marek Eben s Janem Rejžkem vítali diváky na této merendě, jsme se už drali, vzdálení asi 30 cm od reprobeden, směrem do nejhustšího davu před pódium. Chtěli jsme fotit a objektiv nemáme příliš výkonný. Naštěstí děti za krky rodičů na strategických místech umdlyvaly velmi záhy, takže za chvíli už jsme nemuseli mít zacpané, k bednám přivracené, ucho dlaní a dalším dráním se vřed jsme za chvíli stanuli asi ve třetí řadě davu před pódium v pozici "uprostřed". Na pódium juchal asi čtvrtý folklorní soubor z připravovaných 18-ti, a plesající diváci vždy zpozorněli, když Marek Eben nebo Honza Rejžek přivedli s sebou nějakého hosta. A nebyli to hosté lecjakí - Marta Kubisová, portugalský prezident, herci Jaromír Hanzlík a Rudolf Hrušínský. Najednou zleva projela davem elektrizující vlna. Všichni zpozorněli. "Dávej bacha, asi přišel Havel", dal jsem pokyn fotografovi. Na pódium rychlými kroky přikvečil Honza Rejžek.

"Právě nás přijel navštívit z Hradu pan prezident", oznámil, přičemž poslední slovo již zeniklo v řevu a jásotu, který se kokem rozpoutal. A Tomáš - fotograf fotil jako o život. Pan Havel se střídavě nořil a vynořoval z hloučku osobních strážců, kameramanů a fotografů různých zaměstnavatelů. Přesto se Tomášovi podařilo "svatého Václava" ulovit. Byl to nadlidský výkon, neboť akce se v tu chvíli, alespon v našem okolí, definitivně změnila na PRES NÁRODNÍHO POROZUMĚNÍ. V kontaktu "tělo na tělo" jsme tam vydrželi dlouhé tři hodiny. Za tu dobu jsme shlédli neuvěřitelně mnoho folklorních souborů, včetně romského, zažili několikero vyhrůžování hlavního zvukaře za to, že šlapeme po kabelech a vyslechli několikero poselství od různých hostů. A nad tím vším kraloval pocit, že "Ho" máme ve fotoaparátu.

Pak jsme "Pres" z časových důvodů opustili - s pocitem, že jsme si s národem již dlouho takto neporozuměli.

-mh-

Rozhovor s panem Pithartem, tiskovým mluvčím OF a panem Kotrlým, členem koordinačního centra OF

Redakce: V řadách obyvatelstva panuje jisté informační vakuu strany účasti OF ve volbách a vlastně jeho samotné konstituce, nebo formě existence coby volného seskupení či politické strany.
Pan Pithart: My jsme nikdy nikoho nikam nedelegovali s tím, že to je kandidát OF, my jsme pouze různým kandidátům vyslovovali svoji podporu a důvěru. My z mnoha důvodů a ohledů nejsme politickou stranou. Tady se to několikrát ozvalo a v tu chvíli spousta lidí vstává a bere si kabáty... To v žádném případě. OF je politické hnutí, které především se bude snažit vyjádřit zájmy lidí, kteří nebudou chtít vstoupit do žádných stran. To neznamená, že v těch prvních měsících nebudeme těm novým malým stranám pomáhat; samozřejmě - pokud budou mít zájem působit v rámci OF, ale oni si, samozřejmě, do těch voleb předloží své kandidáty. Je možné, že budou rádi, bude-li tam dovětek - tento kandidát má podporu OF. My jsme tu v první řadě pro ty masy lidí, kteří z celé řady důvodů nebudou chtít vstoupit do žádné strany, těch lidí bude v Československu mnoho. Tradice politického stranictví z první republiky nejsou nijak slavné a o tom, co bylo potom ani nemusím mluvit. Lidé se také budou dlouho orientovat; nabídně se jim najednou třeba 5-6 stran zelených, to se bude muset nějak vystříbřit, což se v žádném případě nestihne do voleb. Ostatně tyto první volby nemají jako úkol č. 1 zobrazit přesné politické spektrum, ale rozbit ten monolit totality, který je sice v současné době shora i zdola úspěšně rozdrolován, nicméně ta masa v tom středu je zatím prakticky bez škrábnutí. Toto je prvořadý úkol. My nejsme politická strana, nebudujeme žádné hierarchické struktury, nedáváme žádné pokyny. Posíláme sice své bulletiny a takové "inspirativní materiály", ale vtip je v tom, že každé to fórum postupuje samostatně, spontánně, improvizuje dle místních, specifických podmínek a jsem přesvědčen, že přinejmenším do voleb se udrží současný status quo. My hledáme po světě obdobné příklady; možná, že se v něčem podobáme americkým stranám, které taktéž nemají stále člens-tvo a aktivisují se až krátce před volbami. Ale nějaký přesný precedens zřejmě na světě neexistuje.

Pan Kotrlý: OF se muselo takřka jako "organizovat", aby mohlo nabýt legality, protože k získání statutu právního subjektu je třeba mít nějaké stanovy etc. My se bohužel ještě musíme řídit zákony, do jejich přijetí jsme nemohli mluvit.

Co se týče konstituce OF: vznikl Sněm, který již podvackrát zasedal. Na tom prvním zasedání zazněl názor, že OF by mělo sloužit jako jakýsi katalysátor, jako láhev pro nescourodé tekutiny, kdežto nyní převládá názor, že OF by mělo fungovat jako základna podporující ty nezávislé kandidáty. Ostatně 6. ledna bude III. zasedání Sněmu a tam se bude projednávat případná linie dalšího postupu. Samozřejmě ten Sněm se musí neustále zodpovídat těm zástupcům okresů a krajů, takže je naprosto vyloučen nějaký nekontrolovatelný vývoj.

Redakce: Jak se stavíte k myšlence trialisaci Československa? Respektive k státoprávní úpravě postavení Moravy v rámci republiky?

Pan Pithart: Já jsem vždycky byl pro respektování specifík Moravy, ostatně pro Moravu je stávající krajská správa naprosto nevyhovující...

Prostě my jsme rozhodnutí v této věci činit nápravu, ale ne hned teď. Teď by nás to odvádělo od těch nejzávažnějších věcí federálního významu. Např. ve mně máte záruku, že se s Moravou nebude nadále nakládat jako s kusem Čech.

Pan Kotrlý: Bylo velkou chybou komunistů, že centralisovali vládu do Prahy (zrušením českého a moravského Zemského národního výboru v r. 1949). Trialisace je dost nešťastné řešení, obzvláště v souvislosti s federalisací. Ostatně tento problém byl nastolen už v r. 1968. Nicméně je třeba s tím něco dělat, abychom se zbavili takových situací, kdy třeba lidé piší adresu: Moravská Třebová, Východočeský kraj. Popř. Malá Haná, která je rovněž součástí Východních Čech. Samozřejmě by bylo dobré, kdyby Moravané věděli, kolik do federace přispějí a kolik z ní dostanou na finančních fondech.

▲ P. PITHART, tiskový mluvčí KC OF

▲ Z. KOTRLÝ, člen KC OF

MILOŠ JAKEŠ : "JO, TO JÁ NEZNÁM"

Pan Jakeš je (alespoň dle toho, co je o něm známo) na své (minulé) postavení velice skromný člověk. Když vám někdo řekne: "Jakeš má vilu na Hanspaulce!", okamžitě si zřejmě vybavíte pěstěný kampanní palác v diplomatickém stylu. V tomto případě jste vedle. Vilka na ulici je menší skromně vypadající domek, za jaký by se každý drobný řezník - uzenář styděl. Není zde žádná ochranka, žádné služebnictvo, či jiní "držhubové", váš vnik na pozemek nesleduje tucet kamer Jamese Bonda. Sousedé tvrdí, že v létě (a to byl nekorunovaná hlava státu) si pan Jakeš dokonce sám natíral okapy a prováděl všechny ostatní domácí a údržbářské práce, což ve vrstvě "horních deseti tisíc" příliš častým zvykem nebývá.

Pan Jakeš na nás působil velice uneveně a zatrpkle, když glosoval současnou politickou situaci. Zpočátku sice odmítal se s námi bavit, ale, když jsme jej přepadli a vynášel koš s odpadky, shledal zřejmě, že by bylo značně nedůstojné, kdyby se obrátil, utíkal a do rychotu závěrky fotografického aparátu by mu bouchal kbelík do lýtek. Tudiž zastavil se, pokynul nám a otevřel stavidla své výmluvnosti.

Redakce: "Jaké jsou vaše pocity, když sledujete volbu Václava Havla, který byl Vám a vašemu vedení dlouhá léta takřka jíc "trnem v oku", prezidentem?"

Pan Jakeš: "To je věc parlamentu, tak rozhodl, a je třeba to vzít na vědomí, a popřát mu, aby se mu ta práce dařila."

R: "Vaše osobní stanovisko k této volbě?"
J: "Osobně bych se nerad k tomu vyjadřoval. Prostě беру na vědomí vůli parlamentu."

mentu. Poněvadž já o tom nerozhoduji, rozhoduje o tom parlament. President je presidentem všech, a snad bude také tak konet."

R: "Vy jste poskytl ČTK prohlášení, v němž odmítáte odpovědnost za to, co se stalo, ale vzhledem k minulému postavení KSČ ve státě a vašemu postu v této straně: Kdo by měl nést politickou odpovědnost, když ne vy?"

J: "Odpovědnost ano, ale ne za konkrétní záležitosti, za celkový vývoj situace a k 17. listopadu byl dán jednoznačný politický pokyn, i mnou, i vedoucím orgánem, že nesmí Bezpečnost zasahovat! Za to já nemůžu..."

R: "Čili tento zásah byl proveden Bezpečností na vlastní odpovědnost?"

J: "Jak je vidět, naše pokyny nerespektovali."

R: "17. listopadu však předcházelo stupňování napětí ve společnosti, nehledě k brutálním zákrokům policie v říjnu, srpnu, lednu...?"

J: "Ta podstata je v tom, že došlo ke změně, zásadní změně postoje k 17. listopadu, zatímco předtím vycházel, nepovolené demonstrace byly..., bylo k nim přistupováno tak jako, že jsou nepovolené, tedy byly činěny opatření, aby se nekonal, zatímco toto byla povolená demonstrace, povolená, naprosto povolená a tudíž spojená i s opatřením, že se nesmí zasahovat."

R: "Lednové demonstrace byly rozehnány se značnou brutalitou, myslíte si, že jejich "nepovolenost" byla dostatečným důvodem k takovému postupu?"

J: "Tak to je otázka, bych řekl, velice složitá, poněvadž to záleží na té policii, koneckonců, jak tam jedná a co dělá..."

R: "Dobře, ale vy jako nejvyšší představitel vládnoucí strany můžete intervenovat na představiteli policie..."

J: "Já jsem byl sice šéfem vládnoucí strany, ale tady je taky ministr, který má ústavní odpovědnost atd. Snad si nemyslíte, že já se zabýval každým detailem a každou záležitostí, co, kdo a jak má dělat! Já se o těchhle věcech často dozvěděl jako každý jiný občan. Mělo to nějaký vývoj, všechno. My jsem došli k závěru, že to není způsob řešení a proto taky už před tím 17. listopadem jsme rozhodli, že už v tomto nebudeme pokračovat, že se nebude proti takovým demonstracím zasahovat, že se víceméně bere najevo, že se konají, pokud by nedošlo k ničení majetku a zdraví lidí."

R: "Jaký je váš postoj k legislativnímu zrušení vedoucí úlohy KSČ ve státě a k otevření působnosti ostatním politickým stranám?"

J: "Vedení naší strany v návrhu nové Ústavy, ta Ústava byla hotová (více méně) se počítalo s tím, že bude článek o vedoucí úloze strany z Ústavy vypuštěn; při jejím schválení. Tedy to byla vlastní iniciativa strany; nebo jejího vedení."

R: "A rozpuštění Lidových milic?"

J: "Samozřejmě, za dané situace, kdy strana nemá vedoucí úlohu strany, kdy tedy za sebe nepřebírá celkovou takovou širokou zodpovědnost, myslím, že ten krok odpovídá dané situaci. Příčemž je ovšem třeba říct, že ty Lidové milice dělaly mnoho dobrého jak pokud jde o práci s mládeží, tak pokud jde o pomoc národnímu hospodářství, tak pokud jde o ochranu závodů, aby tam nedošlo k nějakým haváriím a, prostě, nepředvídaným činům."

R: "Víte, kdo je velitelem Státní tajné Bezpečnosti?"

J: "Jo, to já neznám. Já znám jenom ministra a jeho prvního náměstka. Žádný jiný funkcionáře z ministerstva já neznám. Já znovu zdůrazňuju, že já osobně třeba neznám, kdo je náčelníkem Státní Bezpečnosti. Já to neznám. Já jsem se s ním v životě nesešel, možná sešel, ale já o tom nevím; kdo to je. Takže nesmíte mít představu, že se tu uskutečňuje nějaký aktivní vztah Bezpečnost - Strana, každodenně, stádně, to ne, tam má ministr své pravomoci, prostě, který vyplývá z Ústavy a z jeho postavení jako ústavního činitele a podle toho musí jednat a pracovat. Čas od času byly projednávány otázky, bych řekl, státněbezpečnostní situace, no a to se týká nejen politiky, ale i kriminality a všeho možného."

Pan Jakeš na nás působil dojmem zlomeného, zatrpklého a nešťastného člověka, který sehrál velice neblahou úlohu v mnohem připomínající úlohu dr. Emila Háchy na počátku okupace Československa před padesáti lety. Nicméně jsem toho názoru, že je spousta dosud fungujících politiků, či představitelů státní správy, kteří jsou vinní podstatně větší měrou, než bývalý soudruh Miloš Jakeš.

Jan Mička, foto Jan Vytopil

Rozhovor s JOSEFEM KEMREM

JK: Přátelé, já byl osobně přítomen skutečně svobodné volbě prezidenta, já byl poprvé u voleb ve Vladislavském sále. Jsem plněj úchvatu a úzasa, teď jsem natočil pro televizi Deník ničemy, já jsem prostě v beztížném stavu, jsem mimo prostor a čas, já nevím, co byste rád věděl. Především bych rád upozornil, že jsem byl pozván, abych jako člen Národního divadla společně s ostatními příslušníky OF pogrataloval nově zvolenému panu prezidentu Václavu Havlovi. Já bych to chtěl teď ještě stihnout a ještě bych chtěl v šest hodin stihnout ples na Staroměstském náměstí... Václava Havla znám ještě jako kulisáka, jako asistenta režie u režiséra RADO-KA, takže bych rád jednou, dvěma větama mu za chvíli, pogrataloval, stisknul mu ruku, jenom tak jako ťuknul skleničkou o jeho skleničku a zas poběžím.

Přetlak: Jaké pocity máte z dnešního významného dne?

JK: Já mám pocity velikého dojetí, velikého úchvatu, vždyť jsem byl poprvé přítomen volbě prezidenta republiky a nejmé, prezidenta republiky Václava Havla, kterýho prostě znám. Pokud dovolíte, spíš by to měl říct někdo jiný, ale když v Rudým právu z letošního roku v únoru vyšel článek "KDO JE VÁCLAV HAVEL?", já na něj odpovídal, protože jeho otce a jeho strýce Miloše Havla, který byl šéfem a majitelem LUCERNA FILMU, jsem znal. Později jsem se setkal s Václavem Havlem, vím, že to byl jejich příbuznej a že to byl kulisák. Jak on se potom dramaticky a literárně vyvíjel, to jsem poznal, až byl asistentem u režiséra Radoka, poněvadž jsem s ním dělal v Městských divadlech pražských, v Divadle komorním a komedii tři hry: Zenitbu, "lodějku z města Londýna a ještě jednu... Potom byl divadelním kritikem, napsal s dr. Janem Procházkou studii o mě a mém herectví, když jsem byl v angažmá v Městských divadlech, když tam byl ředitelem pan Ornest v r. 1961.

Přetlak: Co byste si přál vy a co byste přál republice do nového roku?

JK: Vážený pane, já nemůžu nic jiného, lepšího opskovat, než to, co rezil prezident T. G. Masaryk: "Základem státu je rodina. Odpovídá táte za mámu, máma za tátu, za děti. Každý jednotlivec rodiny je odpovědný nejenom za sebe, ale za stát." Takhle se v tom musí pokračovat. Vy jste odpovědný, musíte odevzdat práci, vy i vy, ten, já - všichni! Každý sám za sebe přispět. Možná, když takhle to lidi pochopí, možná, že to bude kratší doba než 14 let, jak říkal profesor Šik. Ten říkal, že v roce 1968 bychom dohnali vyspělou Evropu za 7 let, ale teď uběhlo dalších 20 let, takže to bude trvat o dalších 7 let více. Myslím, že když to takhle lidi pochopí, MOŽNÁ by to mohlo být dřív...

Praha, 29. 12. 1989, 10.00 hodin

SEMAFOR

Je pošmurné, mrazivé ráno, pražské ulice se hemží lidmi zachumlanými do svých teplých kabátů připomínajících nedobytné pevnosti. Když však ze hradbou tlustého ošacení spatříte alespoň fragment lidského obličejce, můžete z něj vycítit něco, co v něm určitě již dlouho nebylo - výraz toho, že dnes se stane to, čemu jsme se zpočátku jen nedůvěřivě smáli, co nám později již nepřipadalo tak nereálné a o čemž už dnes téměř nikdo nepochybuje. Totiž to - že pan Havel se stane prvním, po dlouhé době všemi uznávaným prezidentem naší republiky.

Jdeme dolů po Václavském náměstí a přemýšlíme, za kým zajít a zeptat se na jeho pocity, názory a přání. Jako první nás napadá Semafor - divadlo, které se stalo kolébkou spousty vynikajících osobností a které se po celou dobu své existence snažilo produkovat umění v pravém slova smyslu moderní a nekonformní. Do jeho prostor se dostáváme bočním vchodem a po schodišti scházíme hlouběji a hlouběji. Uvítá nás sympatická starší paní (zřejmě sekretářka či co) která se nám stává mostem mezi chladnou realitou pátečního rána a omamným světem pražského divadélka. Spolu s ní procházíme fascinujícím bludištěm uzounkých chodeb a schodišť, abychom se najednou ocitli mezi těmi, jejichž tváře jsme doposud znali jen z televizních obrazovek, případně z pódií nešich divadel. V jakési klubovně tu sedí - Jiří Suchý, Jiří "Datel" Novotný, Ferdinand Havlík, Evžen Jegorov a mnoho dalších členů divadla Semafor. Spolu s nimi sledujeme vysílání čs. televize, kde právě Václav Havel skládá ve Vladislavském sále Pražského hradu slib prezidenta ČSSR. A ve tvářích přítomných je možno spatřit onen výše evizovaný výraz, umocněný tím, že jde o umělce, jejichž tvorba byla po celá léta ostudným způsobem pronásledována a recenzními zásahy hanobena. Po skončení přímého přenosu se nás ujímá "Datel", který s úsměvem na tváři ochotně odpovídá na naše dotazy:

Jiří Novotný (klubovna herců divadla Semafor)

Přetlak: Co ze současné situace vyplývá pro Vás? Jaké máte plány jako divadlo?

Jiří Novotný: My naše plány v podstatě nebudeme měnit, protože pokud to bylo možný, tak jsme je ani neměnili. Pokud to tedy nebyl nějaký cenzurní zásah. Samozřejmě jsme rádi, že nový prezident má blízko k divadlu, ale nemyslíme si, že se to nějak zvlášť projeví. Zvolení pana Havla prezidentem je jen logickým završením toho, o co národ v minulých týdnech usiloval. Tím skončila jedna etapa. Začíná etapa druhá, která pravděpodobně nebude snadná, nicméně je to etapa, která už bude radostnější než ta, která skončila. Komické mi připadá, že v posledních 15-ti letech Havla pořád hlídali. A ode dneška ho budou hlídat znovu.

Přetlak: Předpokládáte, vy osobně vznik nových divadel?

JN: Netroufám si to odhadnout, je to možné. Nepochybně vzniknou soubory z iniciativy lidí, kteří se mohli vyjádřit buď v ilegalitě nebo ne v Československu, například OTOMAR KREJČA, který nepochybně kolem sebe soustředí lidi, s kterými bude chtít začít dělat divadlo.

Přetlak: Jakou konkrétní podobu měly cenzurní zásahy do práce vašeho divadla?

JN: No, my jsme museli být v první řadě opatrní, protože nad naším divadlem visel takový Damoklův meč nepřetržitě a my museli pořád bojovat o svou existenci. To znamenalo, že jsme všechno museli říkat jako napůl a na lidi jsme mrkali jako že to vlastně myslíme jinak atakdále. Nemohli jsme nic vyslovit přímo. Těch přímých cenzurních zásahů bylo několik. Nevím jestli je nutný je jmenovat... Měli jsme třeba hru Jiřího Suchého, která se jmenovala Skleněné prkno. Začali jsme ji zkoušet a najednou byly zkoušky přerušeny, vypukl kolem obrovský skandál, naprostě zbytečný, různý vysvětlování a dodnes jsou lidi z té minulé struktury, kteří si myslí, že to byla protistátní hra. Není to však pravda. Bylo to prostě v rámci tažení proti Semaforu a proti Jiřímu Suchému. Například hlavní postava této hry se jmenovala August, tam nám cenzura vytýkala, že je to narážka na srpen 1968; druhá hlavní role se jmenovala Decembr, v tom zase viděla cenzura prosincové plénum ÚV KSČ. Vidíte sami, bylo to naprostě nesmyslný. Nicméně hra byla stažena a určitou dobu se povídalo, že Suchý napsal silně protistátní hru, která, aniž by o to usilovala, si získala punc senzacnosti a přitom to byl velký omyl. Já si myslím, že kdyby ta hra se uvedla dnes, tak by byla strašně slabá, protože tam o nic nešlo. Suchý nikdy nebyl sebevrah, takže pochopitelně psal s tímhle vědomím. Další cenzurní zásah byl, když jsme chtěli uvést hru Kdyby tisíc klarinetů. Měla to být obrovská premiéra, protože v té době nešlo uvést nic jiného, než něco prověřeného, kvůli čemu by nebyly problémy. Nicméně problémy by byly i kolem této hry, začali nám vytýkat pacifismus a Jiří Suchý musel, na přímý zásah zřizovatele, tedy Národního výboru, předělat konec.

Přetlak: Jaké vy osobně máte plány do nového roku?

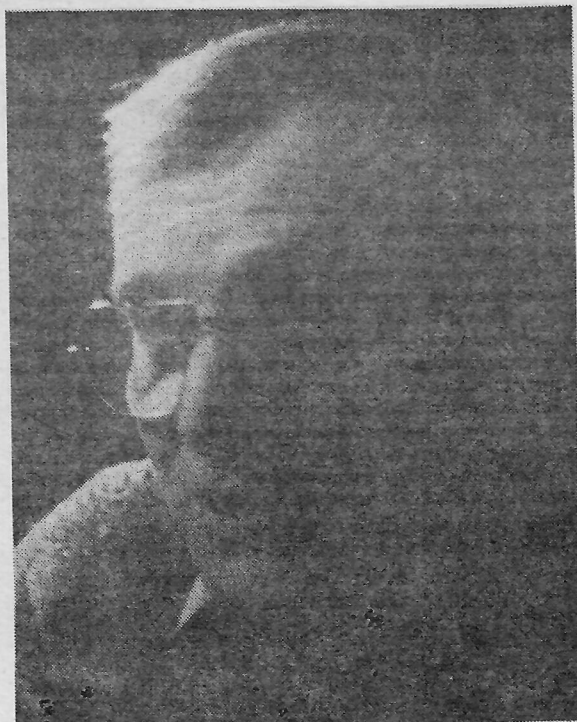
JN: No, nechat politiky a začít dělat divadlo. My jsme byli vmanipulováni do něčeho, teda říkám-li vmanipulováni, myslím tím samozřejmě, že to bylo na bázi naprosté dobrovolnosti; nicméně naším úkolem bylo vždycky hrát divadlo a ne dělat politiku. Najednou jsme se během strašně krátké doby vyučili v oboru, o kterém jsme nikdo nic nevěděli. Během těch diskusních večerů, který probíhali ve všech divadlech, tedy i u nás, jsme vlastně suplovali něco, já si ani netroufnu říct co, snad to souvisí s dobou obrození. My jsme vlastně fungovali na pár týdnů, já se bojím říct, jako buditelé, nicméně ono to tak bylo. Byla dojemná ta strašná důvěra těch lidí, kteří jezdili za náma nejen diskutovat, ale radit se o konkrétních věcech. Všechna divadla fungovala jako informační centra. Koordinace trochu vážla, takže tím vůdcem byl vlastně zdřevěj rozum, zdravý úsudek, nic jiného.

Jiří Suchý (tamtéž)

Přetlak: Jaký význam mají události těchto dnů pro vás?

Jiří Suchý: No, mně se změnil prakticky život, protože já jsem 85 % své činnosti donedávna nesměl. Já jsem směl dělat divadlo, i když byly doby, kdy jsem i to divadlo měl nedělat, to už byly připravovány takový různé akce, ale to ostatní jsem měl zakázaný. Je pravda, že se to v posledních dvou letech začalo uvolňovat, začali mi vycházet desky, dokonce i knížky a tak. Do televize jsem začal dělat teprve teď, před třema nedělema po téměř dvacetiletý přestávce.

I tam, kde jsem mohl mluvit, třeba na divadle jsem nemohl říkat přesně to, co chci, pochopitelně, tak jako každé z nás. Musela pracovat určitá autocenzura, poněvadž jsem chtěl, aby to divadlo přežilo. Teď si to vynahrazujeme, děláme na takový věci, před chvílí jste byli na zkoušce hry "Hej rup, peklo nebude, ráj se vrací", kterou jsme udělali v rekordním čase. Od nápadu, přes napsání a nastudování uplyne pět neděl. Jenom pro informaci, já normálně píšu hru půl až třičtvrtě roku a takové tři až čtyři měsíce ji studujeme, takže je to vždycky rok. Tentokrát to stihneme za pět týdnů; bude to taková trochu improvizace, ale snažíme se to udělat co nejpoctivěji. Ono to vlastně není hra, je to taková revue trošičku ve stylu Osvobozeného divadla, kde si taky komentovali situace, který byly a říkali si věci, o kterých si mysleli, že by bylo prospěšný říct. Není to přímo k 17. listopadu, i když i o něm.

Přetlak: Nás by zajímala otázka zakázanosti vaší tvorby. Můžete uvést něco konkrétního?
JS: Po roce 1970 jsem přestal vést toto divadlo a udržel jsem se jen díky tomu, že jsem byl jako řadový člen. Začaly se odbourávat postupně takový jednotlivý věci jako záказы točení filmů televize teda byla úplně první, odkud přišly tyhle záказы, filmy jsem musel přestat dělat, knihy, který už byly i vytištěny, tak se rozmetala sazba a dokonce senotočilo i pár televizní pořadí, který pak byly zrušený. Přišel jsem na to, že za 1 rok jsem tenhle stát stál 4 milion korun, poněvadž já jsem se ptal těch produkčních, když něco se mnou udělali a pak se to zrušilo nebo když vysázeli knížku a pak ji rozmetali, nač to přijde a oni mi říkali ty stotisícové částky a já jsem si to spočítal. Takže 4 miliony za ten rok stálo jenom to, abych nebyl vidět. Nikdo na tom nic nezískal, jenom prostě měli pocit, že nemůžu bejt vidět. Já jsem stejně neměl bejt ke spatření.

Rozhlas mě držel nejdýl, během těch dvaceti let byly takový vlny, kdy jsem přišel v jakousi milost, ale jen v rozhlase. A zase párkrát jsem se tam objevil a už se někdo ozval, takže mě zase stopli na rok, na dva a pak jsem zase po dvou letech třeba 2 měsíce točil rozhlas, takže to byla taková zvláštní situace. Ten rozhlas o tu spolupráci usiloval nejintenzivněji.

Přetlak: Říkáte, že jste vůbec nemohl točit filmy, co film Jonáš a Melicharová?

JS: Jo, to bylo před 4 roky. Bylo to taková první vlna. To už bylo po Gorbačovově vysoupení a bylo nutné, aby tedy vzniklo zdání přestavby a tak a já jsem byl vytípuván, že jako můžu, samozřejmě s tím, že ne moc, například v rozhlase byla různá omezení, jako že mě smějí vysílat, ale ne v těch frekventovaných hodinách nebo někdy jen dvě písničky denně. Byla dokonce situace, v rámci těch vln, jak jsem říkal, že jsem v rámci jedné vlny dva měsíce směl mluvit v rozhlase, ale jenom ve verších. Řekli: "...musí se mu to rýmovat, nesmí mluvit sám za sebe, ale když to budou básničky nebo písničky, tak to jo. Ale nesmí mluvit!" Tak já si řekl, že si to dám všechno, co chci říct, do rýmů. No to byly takový absurdnosti.

Přetlak: V té době, o které mluvíme, jste tvořil už s respektováním oněch mezí, čili "aby to prošlo" nebo jste tvořil i tzv. "do šuplíku"?

JS: Do šuplíku jsem tvořil. Já jsem už tehdy začal psát takovou memoárovou literaturu, jmenuje se to VZPOMÍNÁNÍ a vyjde to v roce 1991 v Melantrichu. Toto jsem jednak vydával v cyklosurované verzi, ale zároveň jsem psal pro doby příští skutečně, jak to bylo. Musím teda říct, že jsem prostě některý věci vynechával. Například jsem se nemohl rozepsat o Matuškově, moh' jsem ho jen jmenovat, nemoh' jsem tam napsat, co to bylo za osobnost, protože by to prostě nezveřejnili.

Ta kniha je tak trochu autobiografie od Reduty, kdy jsem začal dělat tyhle věci, poněvadž si říkám, že moje dětství a takový ty věci, do toho nikomu nic není, koho by to zajímalo. Ale ta Reduta rozpoutala mezi mládeží takový hnutí, že měla vzniknout řada malejch divadýlek a začala taková zvláštní vlna. Takže tohle jsem chtěl zmapovat. To jsem dělal ve dvou verzích, jak říkám, jedna do šuplíku, která byla jaksi kompletnější a druhá, která měla tu podobu, aby to mohlo vyjít.

Přetlak: Napsal jste také hru "do šuplíku"?

JS: No, napsal jsem hru, která byla zakázaná, jmenovala se Skleněné prkno a tu mám v šuplíku, ta je ještě nezveřejněná.

Přetlak: O ní nám vykládal pan Novotný. Počítáte s tím, že byste se k ní vrátil?

JS: Já se k ní vrátím, ale nechci se k ní vrátit teď z tohoto důvodu. Ono byla zakázaná s tím, že to je invetiva vůči Ústřednímu výboru strany a proti vládě a tak, přičemž tam není ani slůvko. Prostě to byla záminka, nesmysl, falešné udání, které mělo za cíl, aby hra byla zakázaná, poněvadž nikdo to nekontroloval a okamžitě to zadrželi. Já si říkám, že kdybych to dal na repertoár, tak díky tomu, že v Praze už byla anonsována a plno lidí si to pamatuje, tak by čekali, kdy tam opravdu budou nějaký ty invetivy a ono by tam nebylo nic, poněvadž to udání bylo opravdu falešný. Takže v téhle době to nechci dávat, protože by to bylo asi zklamání. Každý by si říkal: "Tak to jsem zvědavej, jak von jim to dával, že mu to zakázali." Nic, to je naprosto nevinná hra. Jinak já jsem dělal spíš to, že jsem v minulosti, protože ta autocenzura tedy byla, já jsem byl zodpovědný za ty spolupracovníky, poněvadž kdybych napsal hru, která by se nehrála, tak oni nemají co dělat, takže jsem si to hlídal a spolehal jsem na to, že náš lid je velice dobře vycvičen v čtení mezi řádky, jak se říká. Takže tam bylo plno naprosto nevinejch narážek, o kterých jsem byl přesvědčen, že zeberou a taky zebraly, a navíc musím říct, že kolikrát zabralo i něco, co jsem netušil. Nebo dokonce písnička, která začíná slovy "I když konáš sem tam nějakou špionáž, nemáš ještě právo na slávu", byla úplně nevinná, dokud se nevyskytl ten náš špión Minařík. Ve Svobodné Evropě pracoval jako špióniál ze Svobodné Evropy a ten večer, kdy jsem to zpíval, jsem nyslel, že uletí střecha, poněvadž jsem jen řekl první větu a už... Dokonce v Plzni jsem se musel zodpovídat a musel jsem dokazovat národnímu výboru, že už jsem to složil před Minaříkem, že jako si nedělám srandu z našeho národního hrdiny.

Přetlak: My jsme studenti z Olomouce, takže nás zajímá váš vztah k Olomouci.

JS: Dobřej, poněvadž tam bylo vždycky dobrý publikum. To je město, který má divadelní tradice a je to vidět na tom publiku. Tam se hraje zpravidla v Hodolanech a vždycky se těšíme do Olomouce, protože zatím nám tam nepropadla jediná hra.

Tomáš Novák
Milan Haňuš
Tomáš Pinos

PŘETLAK

NEZÁVISLÝ NEPRAVIDELNÍK STUDENTŮ UP OLMOUC

ŠÉFREDAKTOR - M. HANUŠ; REDAKTOŘI: M. KEYL, T. NOVÁK, T. PINOS, H. MIČKA;

GRAFIKA: P. JURÁNEK, E. ŠTENCL; FOTO: T. NOVÁK, H. WYTOPIL

ŘÍŠENÍ: T. PINOS, L. HRÁZOVÁ

PRINT BY MTZ OLMOUC - 0 3805022.089

PRINTED IN CZECHOSLOVAKIA